

BARNEN VISAR
TORVALD JACOBSSON
FRÅN EDUMANITY
VAD DE LÄRT SIG.

BARN FRÅN ETT SLUMOMRÅDE I DHAKA.

OM KONSTEN ATT VARA TACKSAM

FÖR 15 ÅR SEDAN GAV SIG några forskare ut till isolerade folkgrupper för att försöka bringa klarhet i något som länge förbryllat: varför tackar människor regelbundet nej till gåvor? Experimentet kallas Ultimatumspelet. Två spelare får en summa pengar. En av spelarna (A) bestämmer hur beloppet ska fördelas mellan dem. Den andre spelaren (B) kan välja mellan att ta emot erbjudandet (ultimatomet) eller att tacka nej. Tackar B nej så får ingen av spelarna några pengar, men tackar B ja så får båda sina pengar enligt A:s uppdelning.

Enligt nationalekonomin bör spelare B tacka ja till vilken gåva som helst, annars går ju pengarna förlorade. Så här gör nationalekonomer – och schimpanser. Men de flesta andra tackar nej till erbjudanden som upplevs orättvisa. Det var det här spelet forskarna tog med sig med tanken att det kanske bara är vi i väst som tackar nej på det här sättet.

Hos Hadza, jägare-samlare i Tanzania, lät man oftast bli att erbjuda något alls. Hos Lamalera, ett valjägarsamhälle i Indonesien (där poängen med egoism i det närmaste är obefintlig – vad vinner man på med att monopolisera en död val?) erbjöd man istället en mycket stor andel.

Intressantast var kanske Au och Gnau på Nya Guinea. Här erbjöd vissa långt mer än hälften av sin summa till den andre spelaren, men alla erbjudanden förkastades nästan alltid. Hos flera folk i Melanesien medför en gåva nämligen en förpliktelse till återbetalning; ju finare gåva desto större förpliktelse.

För en givare är sådant här viktigt att hålla reda på. Ses den hjälp man ger som ett köp av en framtida förpliktelse? Eller bara en självklar del av det vardagliga livet – eller kanske tvärtom, något ganska främmande?

Tacksamhet är kulturbundet.

•
PATRIK LINDENFORS
*Docent i zoologisk ekologi vid
Stockholms universitet*

